ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Փետր. 15 մայիս, 1897 թ.

ԳՈՐԾԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ՀԱՅՐԱՊԱՏԻՒ ՀԱՅՈՑ ԱՄԱՐԻՆ

Կը հրաւիրուին բոլոր անոնք, որոնք իրենց անունները տուած են «Նոր Դար» ի մասին (եթէ նոր բաժանորդագրութիւն մը պահ մըն ալ ուշանայ, կրնայ ուշ հասնիլ) **ԱՐԻԱՆ** **դարձ** ամսագրին առաջին համարը, որ պիտի հրատարակուի Զատկուան առթիւ։ Ներկայ համարը կը ծախուի 6–5 կոպէկով։

Խմբագրատեղի «Նոր Դար» ի մասին։

Տպարանատեղի «Ազդ»-ին մօտ։

Ս. Ղազարոսի տպարանին մէջ։

Գինը 1 ռ., հատով 5 կ.

Բաժանորդագրութիւնը կ՚ընդունուի միայն Թիֆլիսի Փոստի գրասենեակին մէջ։

Ստանալու 10 յունիս, ուղարկուած 6 յունիս, երբ արդէն 3 ռ. 50 կ.

Խմբագրատեղի տեղ է տրուած Գիմնազ. Ռեձակցիա „Նօր-Լեր“.
Տպագրուելիք բոլոր յօդուածները կը տանի 3-ին, երեկոյեան տասին 3 կ.-ին։ Ձեռագրները չեն վերադարձուիր։

№ 79 ՅՈՒՆԻՍԻ ՕՐԱԹԵՐԹ ՏԱՐԻ Ութերորդ 16 Մայիս 1897 Ութերորդ 16 Մայիս ՏԱՐԻ № 79

ՆՈՐ-ՅՈՒՂ

բի, կաշխատանն ընտրիլ առաջար կած ընտրելիներից նրանց, որոնց իրենք ունլի յարմար են համարում իրաւասութեան համար — առանց ուշադրութեան պարձնելու թէ ինչ կրօնի է և ինչ ազգի է ընտրելին և թէ այս կամ այն լրագիրը ինչ է կարպարում։ Սպառնալիքները նրշանակութեան չպիտի ունենան։

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Գովկասի կառավարչապետի հետ միասին, միևնոյն գնացքով մայիսի 14 ի երեկոյեան, Թիֆլիս վերադարձաւ կառավարչապետի օգնական գեն. Լէյտ. Ա. Ս. Ֆրեզէն, որ պաշտօնական գործերով հիւսիսայն Գովկաս էր մեկնել։

—

Վիեննայից հեռագրում են «նովմ.» թերթին, թէ ժանտախտը հետագոտելու համար Հնդկաստան ուղարկուած բժիշկների խումբը վերադարձել է, և իր նեկայացրած զեկուցման մէջ յայտարարում է, որ ժանտախտի մուտքը Եւրոպա գրեթէ անկարելի է։

—

Սայն 1897 թուականին 200,000 ր. է յատկացուած Ռուսիայի հարաւային նահանգներում և Գովկասում հարիւար հոգիը սոզելու համար։

—

Մասկուայում այս աշնան տեղի ունենալիք բժիշկների միջազգային ժողովին խոստացել է ներկայ գտնուելու Բերլինի երեկի պրոֆ. Ռուտոլֆ Վիրխովու լրագրերի ասելով դեմանական երեկի գիտնականի համար բնակութեան տեղ է պատրաստւում Կրիմլի պալատում։ Բժիշկների ժողովին նե,ւկայ են լինելու և երկու գերմանական արքայազն բժիշկներ, պրինց Լուդվիգը և Բաւարեան հերցոգ (նախարար) Գարլը։

—

Ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրը կոչ պղրել է, որ իւր ժամանակին անդրկովկասեան երկաթուղին հասցնեն 12 առաջին կարգի վագոններ երկրաբանների կոնգրեսի անդամների համար, որոնք սեպտեմբերին գիտնական նպատակով կովկաս պիտի գան։

—

189 թուական տղերց, մայրաքաղաքի թերթերի ասելով, վերացւում են առևտրական պատարանները։

—

Առաջիկայ քառասնակի համար Թիֆլիսի քաղաքային խորհրդի անդամ քուէարկութեան ցանկութիւն են յայտնել հետեւեալ անձերը.

Աբէլեան Վ. Դ. Աթաանգիլեան Մ. Զ. Ցակոբեան Գ. Մ., Ալիբէկեան Գ Ի.։ Ալիխանեան Ի. Մ., Ալիխանեան Ի. Ս., Ալիխանեան Գ. Մ., Անանեան Ն. Ի., Անանեան Ս. Ի., Անդրոնիկով Ի. Ե., Անդրանիկով իշխ. Ն. Դ., Ասիեան Լ. Ս., Արզութեան երկայնաբազուկ իշխ. Ա. Մ. Արզութեան-երկայնաբազուկ իշխ. Ն. Վ., Արզութեան երկայնաբազուկ իշխ. Ն. Ե. Արզութեան-երկայնաբազուկ իշխ. Գ. Մ., Աֆանդով Ե բէկ Ագապ Ն. Ֆ., Բէկ-Թաբէգեան իշխ. Գ. Ռ., Բարեան Ա. Ս., Բարեան Ե. Ս., Բերնատովիչ Ի. Ա., Բիլֆելդ Լ. Գ., Բուդագով Բագդասարով Ա. Ս., Բարաթով իշխ. Ի. Գ., Բուդագեան Ֆ Ի., Բուրգարտ Է. Ֆ., Բուակեիչ Գ. Ճ., Բարնով Մ. Վ., Բեժանով գով Գ., Բագդանով Մ. Վ., Վարձիկեան Գ. Ս., Վաղանեան Ա. Ի., Վարդանեան Գ. Մ., Վարշամեան Ա. Ա., Վասիլև Գ. Ս., Վերմիչեան Խ. Ա., Վեսիլովզորով Մ. Ն., Վաշվախով իշխ. Ս. Ռ., Գանջումեան Գ. Մ., Գարան Վ. Գ., Գարան Վ. Ի., Գվասալա Գ. Գ., Գրաբովսկի Վ. Վ., Գրիգսրեան Ն Ա, Գրինև Ն. Ա., Գրուզինսկի պաժ. իշխ. Մ. Ա., Գրուզինսկի պայժ. իշխ. Գ. Ա., Գուրգէնբէկով Ի. Օ., Դանիլով Ե. Մ., Դոլուխանեան Մ. Ի, Եւանգուլեան Ա. Բ., Լևանգուլեան Գ. Գ., Եզիազարեան Վ. Ս., Զաւրալով Ա. Զ., Իւանենկո Ա. Ա, Երէցփոխեան Ա. Գ., Իօանեիսիանի Ա. Ա., Կաւրին Կ. Ի, Կաշաշնիկով Ե. Մ., Ղանգուլեան Վ. Գ., Կարապետեան Ն. Ի., Քեխինեան Վ. Ս., Ղիփիանի Վ. Ռ., Ղիփիանի Մ. Կ., Կոնդրատենկո Ֆ. Ի., Ղորչանեան Վ. Գ.. Ղորգանեան Գ. Զ., Ղորգանեան Ի. Ս., Կոսցինսկի Ի. Ի., Կուսիկեան Ն Ս., Քուշաբեան Գ. Ա.. Քարթվելով Ի. Մ., Լաւրով Ս. Մ., Լենչևսկի Ա. Մ., Լիսիցեան Ս. Գ.,Լունկևիչ Մ. Վ., Մակարսկի Ֆ. Ի., Մալիէ նին Ե., Ի., Մամիկոնեան Ա. Գ., Մասալով Ֆ. Ֆ., Մզեբրով Լ. Ե., Մելիքով Ի. Գ., Մելիք-Նուբարեան Ս. Գ., Մելքում եան Ա. Գ. Մելքոմեան Վ. Գ. Միքէլաձ իշխ. Վ. Ս., Մինէև Ս. Ա., Միրիմանեան Բ. Մ Միւզոյեան Գ. Զ.. Միակիչ Ա. Ի., Մամացև Խ. Ի., Օգնոսումով Ա. Ի., Օպոչինին Գ. Ա., Օրլով Ա. Ն , Օսարովսկի Ի. Ս., Օսարգոպսկի Ն. Ն.: Պանկրատով Ե. Վ . Պահոմով Վ. Ն., Պոլֆիրև Ֆ. Գ., Փրիդոնեան Ա. Ֆ.. Փրիդոնեան Ն. Ս. Պապով Ի. Գ., Ռուսանով Բէգով իշխ.Գ. Ռ., Ռեմիգով Ս. Ֆ., Ռէյտեր Կ. Ն., Ռուսանով Դ. Ա., Ռիդ Ի. Ի., Ռոտինեան Ա. Դ., Ռուդչինկո Ս Ա., Սարենևսկի Ս. Ե., Սլիւնկի Ս. Ա., Սոֆիև Ա. Կ., բէգ, Սահփանեան Գ. Ա., Սահփանեան Ի Ս , Սալխանեան Վ. Ա., Սալխանեան Ի. Ա.. Թայիրեան Ի. Ա., Թամամշեան Ա. Մ., Թամամշեան Ի. Գ., Թամամշեան Մ. Ի., Թամամշեան Ն. Ի., Թաթուզեան Գ. Ե., եւթաձէ Կ. Գ., Տէր Ասատուրեան Գ. Բ., Տէր-Գրիգորեան Ա. Ի., Տէր Ղազարեան Գ. Օ., Տիգրանեան Լ. Ֆ., Տիրիօնով Վ. Ե., Տիխանով Ա. Ի., Թուլպեան Ի. Գ. Թումանեան իշխ Գ. Մ., Թումանեան իշխ. Ն. Զ., Տուրկովսկի Ա Գ. Տէր-Ղուկասեան Ն. Ա., Ունտելով Ի. Գ., Խարազեան Գ. Ֆ., Խաչատուրեան Ա. Զ., Խրիսանֆով Ա. Ի., Խուդադեան Ն. Ա., Խուդադեան Ի. Մ., Ծովհաննեան Ի. Ի., Ծուրինով Ա. Ս., Ցիվտաձէ Ն, Զ. Ցիօնգլինսկի Ս. Ա., Ճաճաւաձէ իշխ. Ի. Գ., Չհլոկան իշխ. Ա. Զ., Չարինով Ի. Ա., Շահ Ազիզեան Կամսարական Ա. Ե., Շահ Գարոնեան Մ. Մ., Շերեշևսկո Ի. Ա., Շեստակով Մ. Ս.. Ինֆիանեան Ա. Ա.. Եակիմով Գ. Մ., Եարալեան Գ. Զ., Բագրատիոն Մուխրանսկի իշխ. Ա. Ի., Բասխուդարեան Ա. Գ.. Բեհբութեան իշխ. Ա. Ի., Վեսիլովզորով Ռ. Գ.. Քանչիեան Ս. Ա.. Կայանատր Ա. Ա.. Զանդուրեան Գ. Գ., Քեհիուգեան Գ. Մ., Գոյտանեան Ի. Մ., Մամիգոնեան Ա. Ա.. Մարկոգով Ի. Ն., Մելիքով իշխ. Գ. Զ.. Մուրին Տ Ի., Մելիք Բէգլարեան Ի Ա. Գոստո Վ. Ա.. Աունդուկեան Ի. Մ.. Թարխանով իշխ. Ե. Գ., Փորինսկի Ս Ի., Շարիֆով Մ. Ն.. Էնֆիանճեան Տ. Ս., Էրիստով իշխ. Զ. Գ.։ Ընդամենը 176 հոգի։

—

Կիրակի օր. մայիսի 18-ին, յինգերիք քաղաքային ընտրութիւնների մասնակցելու համար, տոմսակները տրւում են քաղաքային վարչութեան մէջ ամեն օր առ. ժամը 9-ից մինչև օրուայ ժամը 2-ը, իսկ ընտրութեանց օրը ժողովը մանեւիս, առաւօտեան ժամը 8-ից։

—

Արբեցողներին բժշկող թիֆլիսեցի Պետերդեանը այս օրերս, «նովմ.»ի առնելով, նորից Պետերբուրգ է գնացել և այնտեղի արբեցողութեան դէմ կռուող ընկերութեան խնդրամատոյց է եղել, որ ընկերութիւնն օգնէ իրեն իրաւունք ստանալու, մօտ 500 արբեցողի ձրի բժշկելու համար. ընդունին նա խնդրել է, որ այդ արբեցողներին տեղաւորելու համար մի տեղ տրւի իրեն։

ԳԻՒՐԳԵՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

—

Նոր արծարծուած խնդիրների շարքում է Գէորգեան ճեմարանի վարչութեան խնդիրը։ Անցեալ տարի ևս այդ խնդիրը մեր լրագրներից չտեսրին ու թախացրեց և տխրացրեց. միևնոյնը և այս տարի սկսում է արծարծուել տարուայ վերջանալու հետ։ Լուրեր են պատում, բայց հաստատ ոչինչ չկայ. թէ ինչ են մտածում այդ լուրեր տարածողները և ինչ նպատակներ ունին չգիտենք. միայն նոցա ասածը այս է, որ ճեմարանում հայկական գիտութիւնները (եկեղեցական պատմութիւն, հայոց լեզու, հայոց պատմութիւն, գրականութիւն) թոյլ են անցնում և դասատւորում են թէ այդ առարկաները ուսանդող հմուտ ուսուցիչներ չկան. այս մենք ևս ընդունում ենք. այո, չկան այդ առարկաները ուսանդող հմուտ ուսուցիչներ. իսկ այս առարկաները մարսած մարդիկ շատ քիչ ու նիներ. առհասարակ չկան մարդիկ, որ այդ առարկաները ուսումնասիրած լինէին. ուզանով պատասխին և իրենց առաջ նստող աշակերտներին ոգևորէին։

Մենք այս առարկաների ուսանդման համար ամենայարմար և արժանաւոր ուսուցիչ գտնում ենք պ. Գարապետ Գոստանեանին, որը արդէն հոչակուած է այդ առարկաներին ամենամտիկ ծանօթ անձնաւորութիւն։ Բայց պ. Գոստանեանը, ծանրաբեռնուած տեսչական գործերով, անկարող է ստանձնել այդ առարկաների դասատւանդութիւնը։ Մենք լսել ենք, որ նա քանի անգամ ցանկանալով ցանկացել է, որ այդ առարկաները ինքը ուսնդէ, բայց տեսչական գործերը արգելք են եղել։ Եթէ պ. Գոստանեանին խանգարում են գործերը, ուրիշ մեծ ծառայութիւն տրած չէր լինի ճեմարանին, եթէ հրաժարուէր և կրկին անգամ մտնէր այն տեղը և խոպանացած տպարէզը ծաղկեցնելու և բարգաւաճելու, ոգևորելով աշակերտներին, ինչպէս այդ արաւ նա հայր նահապետեանի տեսչութեան ժամանակ. մանաւանդ, որ հաւակնութիւն կայ՝ ճեմարանի տեսուչ կարգելու մանկավարժ պ. Ս. Մանդինեանին։ Քանիցս Վեհափառ Հայրապետր ասել է, որ աշակերտները գուրկ են հայկական գիտութիւններից՝ մանաւանդ հայոց լեզուից։ Իսկ ինչ վերաբերում է շար մարդկանց ցանկութեանը միայն այս կատնք, որ «Ոչ տեսանեն զնգիպատոս»։ Այդ մարդկանց ցանկութիւնը այն չէ, որ հայկական գիտութիւնները յաւ ուսանդին ճեմարանում, այլ այն, որ կրկին վերականգնել պ. Գոստանեանից առաջ եղած չրջանը ճեմարանում։

* *

Ս. Էջմիածին, 9 մայիսի.

ԱՒԵՏՐԱԿԱՆ ՔԱՐԱՒԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՀԵՏ

—

Եւրոպական ազգերից իւրաքանչիւրը աշխատում է Պարսկաստանի առևտուրը իւր ձեռքը ձգել։ Պարսկաստանում միայն փոքր ի շատէ վաճառաշահ քաղաք մանելուց միշտ կտեսնես Ռուս, Ֆրանսիացին, անգլիացին առևտրական ապարէզում կատաղի մրցում են միմեանց հետ, թէ ընկերական միութեամբ և թէ առանձին, իսկ իւրաքանչիւրին էլ իւր կառավարութիւնը աշխատում է զանազան դիւրութիւններ տալ։

Ցայտնի բան է, Ռուսիան էլ այդ կողմից անտարբեր չէ, պատճառ, որ ինքը ունի յարմարութիւն ու չանք ունի, քան մի ուրիշ պետութիւն. ուրեմն բնական է, որ յայնածաւալ Պարսկաստանում Ռուսիան էլ իւր յատուկ առևտրական դիրք ու շուկան ունի։ Պետական գանձարանը Պարսկաստանի արտահանած չաքարի, չաքարաւազի ու բամբակէ մանուֆակտուրայի պուդին մի որոշ գումար է բաց թողնում իբրև քաջալերութիւն ձեռնարկողին. դէպի Պարսկաստանի ճանապարհուող նաւթից գանձարանը աքցիզ չի առնում. Սրանք արդէն պարզ ապացոյցներ են թէ Պարսկաստանում ռուսական ապրանքներ տարածելը որքան մեծ է կառավարութեան սրտին։

Եւ իրաւ, որքան էլ ցանկալի ու հաճելի լինէր ռուսական ապրանքի տարածումը Պարսկաստանում, այնուամենայնիւ հապա թէ նա չյաջողութիւն ունենայ, քանի որ պարկութեան կողմից Ռուսիայի ապրանքը բաւական ստոր է։ Ռուսիայի մանուֆակտուրան հագիւ կարողանայ մրցել Թրքութեան կողմից Ֆրանսիական հետ, իսկ դիմացկանութեան—Անգլիայի։ Ուրեմն այս տեղ լակմնում է գների ու գործող անձերի տարբերութիւնը։ Ռուսիան չանձին հայերի շատ ուելի յարմարութիւններ ունի Պարսկաստանի առևտրական շուկաները իւր ձեռքում պահելու, քան Ֆրանսիան կամ Անգլիան։

Հայերի առևտրական ձիրքերն ու նրանց ընդունակութիւնները շատ հնուց են ապացուցուած։ Դիտնականներից շատերը հայերին առևտրական կողմից համեմատում են հին փիւնիկեցիների հետ։ Լոյրի պէս պարզ է, որ Ֆրանսիացիք կամ անգլիացիք որքան էլ քաջ արհեստագէտներ ու հմուտ վաճառականներ լինին, այնուամենայնիւ նրանք պարսկական շուկաներում հագիւ թէ կարողանան մի զգալի գործ կատարել. արդէն է Եւրոպայի առևտրական հրապարակներում զանազան բորսային խաղեր խաղալը։ Եւրոպացին դեռ յաւ չի ուսումնասիրած պարսկի նիստ ու կացը, ճաշակն ու նրա պահանջը. սակայն հայը, որին բազդը վիճակել է մօտիկ հարևան լինելու պարսիին, նա արդէն բաւական պարզ ուսումնասիրել է նրա անտեսական ու սոցիալական պայմանները, նրա, ինչպէս ասում են, բերնի համն ու հոտը պարզ որոշել է. բայց դրանից, դարեւոր քաղաքական յարաբերութիւնները համարեա թէ միաճաշակ

ձագանգող խուլ ձայն մը ականջիս կը բերէր իմ անունս։ Արթնցայ ու տեսայ որ կոպիտ բանտարկեալ մը անունս կարտասանէր խռպոտ ու տգեղ ձեւով մը։ Ըսին թէ հարցաքննիչ գատաւորը գիս կրկանչէր։ Անմիջապէս վեր ցատկեցի, գրի ֆլաս ու հրճուանքի նշոյլով մը որ ճառագայթած էր իմ մէջս, դուրս հանեցին գիս, հարցաքննիչին տանելու համար։ Ուրախ էի ալ, որ կրկարծէի որ ազատ պիտի թողուն գիս։ Բայց այդ ուրախութիւնս շատ չուտ մարեցաւ, երբ գիս հանոցի պէս փայտէ վանդակներով ծածկուած մութ տեղ մը դրին ուր կարգ մը գինով գողեր կային։ Այդ տեղին հէր-բանտ անունը կուտային։ Բաւական ժամանակ այդտեղ մնացի, մինչև որ իրիկունը վրայ հասաւ, որ տանեն գիս այդ տեղէն դուրս հանելով պիտի դրկէին։ Ա՛ւր, արդեօք իմ տեղս չէի գիտեր, բայց երջանիկ ըլլալու արամադրութեան մէջ էի. քիչ մը յոյս առի։

Գ.

—Անունդ ինչ է, էֆէնդի։

—Տիգր, պատասխանեցի։

—Քանի՞ տարեկան էք։

—Քսան և մէկ։

Ու գատնալով ոստիկանին,

Ահմէտ էֆէնդի, ձեռնակապը բերու։ Շանթահար եղայ, ըսել է գիս ուելի ծանր յանցաւորներուն վայրը պիտի տանէին։ Գատաւը Զապթիէ պիտի դրէր գիս։ Ու յուս մունչ կրմտածէի. միևնոյն ժամանակ սիրտս կը դողար, վշտէն համակուած կըտրտիչը կուրծքիս տակ։

Հասկցայ որ այդ օրերը նոր կազմուած արտակարգ դատարանին պիտի յանձնէին գիս, որ բանտարկեալ հայերուն դէմ ուա հատարակ, ըլլան անմեղ թէ մեղաւոր, վճիռներ կարձակէր, աքսորի կրդատապարտէր, բերդարգելութեան, տաժանակիր աշխատութեան կըդրկէր. չղթայի զարնելու, 15 տարի բանտին մէջ կեանք փտեցնելու հրաման կուտար անվիճաբար, անարդարացութեան մէջ։

Ձեռնակապերն բերին։

—Երկնցուցէք թևերնիդ, էֆէնդի։

—Բայց, խնդրեմ, էֆէնդի, ես ինչ ըրի։ Կարծեմ միայն զգերեզման ու մարդասպաններուն համար սահմանուած զրիժիք մըն է այդ։ Ինչ ըրի ես, էֆէնդի, լսէք, խնդրեմ։

—Է՜հ, ձեզի պէս, մեզի պէս մարդի կը լինչ կարող են ընել։

—Քանի որ այդպէս է...

—Խոլոպանը բե՛ր, հրամայեց անմի ջապէս խօսակիցս ընդմիջելով խօսքս։

Ա՛լ լուռ էի հիմա. խոլոպանի ատունը դուրս եկաւ։

Ու ձեռնակապն առնելով ինձի մօտեցաւ։

Փորձեց անցունել դատաւորներուս սակայն պատահներս շատ բարակ էին ձեռնակապին հետ բազդատելով. ուստի չի դատակ վերջապէս... Փորձեց, ուրիշ մը առաւ, ան ալ չեզաւ։

—Ա՛ս դուն հոգ չ՚ես կերիր կեանքիդ մէջ, մարդ Աստուծոյ, բաւ երբոր մը ձեռքիս անցունելով որ հագիւ հազ յարմարած էր վիտ դատակներուս։

Չայն չհանեցի։

Ձեռնակապերս դնելէ վերջ, գանձապարհին գիս անցուցին բոլոր թրքարնակ թաղերէն, որոնք տարօրինակապէս անապատական հանդամանք մը ունին յուռ են, տխուր ու ամայի։ Սակայն մերթընդմերթ մեր դէմ կելնէին տաճիկ թարմ կիներ, երիտասարդ սպաներ, կամ վարժարանական աշակերտներ որոց հետաքրքիր աչերէն թռունից նայուածքներ կարձակուէին վրաս։ Ներսուկ թրքուհիի մը պատահեցայ, որ գիս անիծից «նամքէօր կիավուր» (ապերախտ անհաւատ) ածականներուն ճակտիս գարնելով։

Հասանք նաւամատոյց։ Ահմէդ էֆէնդիի յանձնեց, որուն տրամագրութեան տակ գրուեցան նաև երկու պարզ դինուոր գիս Գալաթիէ փոխադրելու համար։

Ճանապարհին գիս անգուս

ՄԻ ՔԱՆԻ ՕՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ՎԱՃԱՌՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ

(Տպագրված Մեղուի 1896 թ. № 1)

Մոսկուա, 9 մայիսի:

VI.

Ինչպես ես ցույց տվի, հայկական մամուլի վաճառքի վարչությունը ստեղծվել է 1892 թ. Հինգ տարի նրանից ոչ մի տեղեկություն չեն հրատարակել նրա գործունեության մասին, որ ես ուզում եմ այժմ տալ ընթերցողներին։ Ես նշեց քիմ այդ մասին, որ հայ գրականության մեջ ոչ մի տեղ չի եղել այդպիսի տեղեկություն։ Ես ուզում եմ ասել, որ ոչ մի տեղ չի եղել այդպիսի հրատարակություն, որ ցույց տար, թե ինչ գումարներ են ստացվել գրքերի վաճառքից, ինչ ծախսեր են արվել, ինչ գումարներ են մնացել և այլն։ Ես ասացի, որ այդ տեղեկությունները ես ստացել եմ անձամբ վարչության անդամներից, որովհետև ոչ մի տեղ չեն հրատարակել։ Ես ասացի, որ ես ստացել եմ այդ տեղեկությունները, որովհետև ես ուզում եմ ցույց տալ, որ հայ գրականության վաճառքի գործը ոչ միայն կարելի է, այլև պետք է կազմակերպել ուրիշ ազգերի նման

ռապետի օգնականն անձամբ գնաց կռուի տեղն արձանագրութիւն կայացրեց, բայց նրանից առաջ Ղազախի III մասի պրիստաւն արդէն արել էր մի շատ արդար արձանագրութիւն։

Ռուլիանէն շատ տեղ չէ և ոչ էլ կըթաւականանայ Քարվանսարեցոց եայլաղ լինելու համար, սակայն քարվանսարեցոց հօգին հասկացուել է, նրանք մեծ մասամբ վաճառականներ են և հէնց այդ վաճառականներն են, որ ուզում են թալէնին ձեռք ձգելուց յետոյ դորուդ անեն խոտը վաճառեն և բացի դրանից բուլխանին (սառցաւունն) էլ, որից անխոիր և ձրի օգուտ են քաղում գաւառի վիւղացիք, հիւանդները, կամենում են ձեռք ձգել ու սառուցն էլ վաճառի հանել. այսպէս են խօսում ու բացատրում չրջակայ վիւղացիները, որոնք զարմանքով հանդիսատես են և վկայում են, որ քարվանսարեցիք գոնէ 50 տարուայ ընթացքում ոչ մի անգամ բուլխանում եայլաղ չեն դրել։ Քարվանսարեցի վաճառականներին կարելի է ճանաչել հետևեալ մականուններից, որ յատկացրել են գիւղացիք, նրանց ասում են ասեղ մաշկող, հոգի ծախող և քիսա լցնող քարվանսարեցի»։

Ներկայումս Խաչթառակցոց դրութիւնը շատ վատ է. հրաւիրում ենք լուրջ ուշադրութիւն։ Գարնան առաջ է եկել մանաւանդ ուր հարկն է մատուցած խնդիրների և բողոքների ուշ լուծումն ստանալուց գիւղացին համբերել չի կարողանում. հարկաւոր է քարվանսարեցոց վերադարձնել իրենց հին եայլաղը՝ մինչև օրինաւոր որոշում կայանալը։

Սէթ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՅՈՒ-ԹՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Լրագիրները հետևեալ մանրամասնութիւններն են հաղորդում Դոմոկոսի մօտ եղած կռուի մասին, որի հետևանքն այն եղաւ, որ յունաց զօրաբանակը չհետևանջեց։

Երկուշաբթի, կէսօրից յետոյ, մօտաւորապէս 70,000 հոգուց բաղկացած թրքական զօրքերը մի կատաղի յարձակում սկսեցին յունական ամբողջ գծի դէմ, որի կեդրոնը գտնւում էր Դոմոկոսում։ Թուրքաց հետևակները մօտենում էին Դոմոկոսի լեռների ստորոտում գտնուող յունաց ամրութիւններին, որտեղից մեծ փողանի թնդանօթներ էին սրոտում նրանց վրայ։ Յունաց զօրքերի կեդրոնն և ձախ թևը աջողութեամբ յետ էին մղում յարձակումը, անսպասելի թնդանօթաձգութեամբ և հրացանաձգութեամբ։ Օրուայ ժամը երեքից յետոյ կռիւը առանձնապէս տաքացաւ և տեւեց մինչև մթնաշաղ։ Յունական ամրութիւնների առաջը գտնուղը ամբողջ դաշտը ծածկուած էր սպանուած և վիրաւորուած թուրքերով։ Արևը մտնելուց առաջ էդհեմ փաշան կռուի տեղն ուղարկեց պահեստի հետևակ զօրքը։ Թրօշները ծածանելով նա գնաց ուղղակի յունաց կեդրոնի վրայ, բայց չնայելով իր գործ դրած բոլոր ջանքերին, ստիպուած էր յետ նահանջել մեծ կորուստներով, որովհետև յոյները խիստ չհաւէաս դիրքեր ունէին բռնած։ Սակայն չնորհիւ այն բանի, որ թուրքերը թուով գերազանց էին, նրանց աջողուեցաւ տրորել յունաց զօրաբանակի ձախ թևը, որի հրամանատարն էր դնդապետ Մաւրոպասը, և այդ բանը յունաց չատերին հարկադրեց հրաման արձակելու, որ զօրաբանակը նահանջ տայ դէպի հարաւ։ Այդ բանը վճռուած էր զինուորական խորհրդի մէջ, որը գումարուած էր Դոմոկոսում։ Զօրաբանակին հրամայուած էր յետ նահանջել դէպի Թերվէն Փուրկի և գրաւել Կարիան, Ծանիցոսը և միւս կէտերը հին սահմանի երկարութեամբ։ Նահանջ տալը, ինչպէս պնդում են յունաց պղիւրներից, կատարուել կատարեալ կարգապահութեամբ։ Հազուած էին միայն երկու թնդանօթ ձիերի պակասութեան պատճառով։ Նահանջ տալը սկսուեց գիշերին, թագաժառանգի դեկավարութեամբ և վերջացաւ առաւօտեան ժամը 10 ին։ Յունաց զօրաբանակին հետամուտ էին լինում թուրքաց հեծեալ փոքրիկ զօրախմբեր, բայց չէին կռւում։ Յոյներից սպանուեց և վերաւորուեց մօտ 200 հոգի։ Վիրաւորների թիւումն է գնդապետ Մաւրոմիխալիսը, որը կեդրոնի հրամանատարն էր, և գումրալդան մի սպայ, —որը Լոնդոնի «Star» լրագրի թղթակիցն էր։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ. — «Frankfurter Zeitung» ի Աթէնքի թղթակիցը հրաւերութիւն է ունեցել յունաց միևնոյն նախագահ Ռալլիի հետ, որը հետևեալն է ասել նրան Յունաստանի դրութեան մասին։

Երկու ամենահարուստ գաւառներ, Լարիսան և Թրիկալան, աչնչացրած են, ցանքսը բոլորովին փչացած է. 130,000 Թեսալիայի փախստականներ ծանրացել են կառավարութեան վրայ։ Ներկայումս և պատերազմից յետոյ էլ պէտք է նրանց ոչ թէ միայն իրենց նախկին բնակավայրերն ուղարկել, այլ և պէտք է նրանց ամենքին էլ երկրագործութեան անհրաժեշտ բոլոր պարագաները, անասուններ, ինչպէս և փող տալ, տներ չինելու համար և այլն։ Այս պատճառով, Յունաստանը չի կարող վճարել պատերազմական ոչ մի ծախք։ Թէ, ինչպէս ասում են, Յունաստանից 230 միլիոն ֆրանկ վարձատրութիւն պահանջեն, այն ժամանակ Յունաստանի պետական պարտքը 9 ից 20 միլիոնի կաճի։ Յունաց կառավարութիւնը կամենում է պատերազմից յետոյ համաձայնութիւն կայացնել Յունաստանի օտարերկրեայ պարտատէրների հետ և պատրաստ է համարում նրանց գոհացում տալը։ Իսկ եթէ Յունաստանը ստիպուած լինէ պատերազմի ծախքերը վճարել, այն ժամանակ պարտատէրներին գոհացում տալն անհնարին բան կլինի։ Իսկ ֆինանսական վերահսկողութիւնը ի զուր տեղը մի նուաստացումն կլինի Յունաստանի համար և, բացի դրանից, միայն էլ չի ունենալ, որովհետև միևնոյն է—Յունաստանը այլ ևս ոչինչ չունի։ Իսկ Թեսալիան Թիւրքիային տալը հակառակ է պատերազմից առաջ պետութիւնների արած յայտարարութիւններին, բացի դրանից, սահմանների փոփոխութեան հետևանքն այն կլինի, որ երկու անցք կըբաժանեն (Մելունի և Նեզերոսի անցքերը) թուրք ուազակախմբերի, ուազակային յարձակումների համար, որոնց դէմ Յունաստանը ստիպուած կլինի սահմանապահ ուժեղ զօրք պահել։

ՀԵՌԱԳՐՆԵՐ

Կ. ՊՈԼԻՍ, 14 Հոկտ.—Դեսպանների խորհրդակցութիւնից յետոյ, Դրանք յայտարարով պատասխան տուեց խաղաղութեան համար, նրա առաջարկած պայմանների վերաբերմամբ։ Յայտագիրը չնորհակալութիւն է յայտնում հաշտութեան համար և հաղորդում է, որ դեսպաններին յանձնարարուած է խաղաղութեան մասին բանակցել։ Պայմանների վերաբերմամբ հետևեալ հիմունքներն են առաջադրուած. Դուռն իրաւունք ունի ուղղելու սահմանները ռազմական յարձակումներից տպաւ մըննալու համար, ռազմական նկատումներով. իրաւունք ունի նաև պահանջելու պատերազմի ծախքը, որը սակայն, պէտք է համապատասխանի տրուած ծախքին և միասին և Յունաստանի ֆինանսական ոյժին. վերջապէս, հթէ հարկաւոր լինի սահմանադրութեամբ ոչնչացրած դաշնագրերը վերանորոգել այն ժամանակ այդ վերանորոգումը չպիտի վերաբերի իր ժամանակ պետութիւնների կողմից Յունաստանին տրուած արտօնութիւններին։

Կ. ՊՈԼԻՍ.—Ինչպէս լսում է, սուլթանը հեռագրել է Գերմանիայի կայսրին խաղաղութեան պայմանների մասին, և դրա համար էլ յայտագրին Դրան տալիք պատասխանն ուշացաւ։ Գերմանական դեսպանը դեռևս վերջնական հրահանգներ չի ստացել։ Պալատական շրջաններում և Դրան մէջ այն կարծիքն է տիրապետում, որ Թիւրքիան կրպնդի իր սկզբնական պայմանները, բայց ռուսական յարձակումներից ազատ մընալու համար, ռազմական նկատումներով. իրաւունք ունի նաև պահանջելու պատերազմի ծախքը, որը սակայն, պէտք է համապատասխանի տրուած ծախքին և միասին և Յունաստանի ֆինանսական ոյժին. վերջապէս, հթէ հարկաւոր լինի սահմանադրութեամբ ոչնչացրած դաշնագրերը վերանորոգել այն ժամանակ այդ վերանորոգումը չպիտի վերաբերի իր ժամանակ պետութիւնների կողմից Յունաստանին տրուած արտօնութիւններին։

Կ. ՊՈԼԻՍ.—Ինչպէս լսում է, սուլթանը հեռագրել է Գերմանիայի կայսրին խաղաղութեան պայմանների մասին, և դրա համար էլ յայտագրին Դրան տալիք պատասխանն ուշացաւ։ Գերմանական դեսպանը դեռևս վերջնական հրահանգներ չի ստացել։ Պալատական շրջաններում և Դրան մէջ այն կարծիքն է տիրապետում, որ Թիւրքիան կրպնդի իր սկզբնական պայմանները, բայց որովհետև Դուռն անխուսափելի կերպով ստիպուած կլինի գիջել, ուստի միևնոյնութեան փոփոխութիւնը հաւանական է համարում։

Երէկ դեսպաններն առաջադրութիւն արին Թագաժառանգի վերաբերմամբ։ Նրանք պահանջում են, որ յանցաւորներին մահուան կամ ուրիշ պատիժ տրուի այն նկատմամբ, որ մահմեդականների տրամադրութիւնն այնտեղ երկիւղ է ազդում։ Դեսպանները բողոքում են պաշտօնատար անձերի արդարացնելու դէմ, որոնց մասնակցութիւնը կատարածին ապացուցուած է։

ԼՈՆԴՈՆ.—«Times» ին Աթէնքից հեռագրում են. «յայտնի նորից թշնամական տրամադրութիւն է երևան գալիս յոյների դէմ, որոնց պատասխանատու են համարում պատերազմի և պարտութեան համար։ Կառավարութիւնը մի յանձնաժողով կընշանակի գտնելու այդ անձերի, մանաւանդ «Էպոքիկէ Էտերիայի» դէմ։

ԲՈՒԿԱՐԵՍՏ. — Թագաժառանգի հիւանդութեան վերաբերեալ Բիլլետենն ասում է, որ օրուայ ընթացքում հիւանդի դրութիւնը խիստ ծանր էր։

«ՆՈՐ-ԴԱՐ» Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

—

ԿԱՐՍԱԽ (գիւղ) Մարտիրոս ք. Տէր-Մարտիրոսեանցին.—Ձեր վրայ 1896-ից մնացած 10 րուբլի ապառիկը ստացանք. անդորրագիր ուղարկելու ստվորութիւն չունինք, կըներէք։

—

ՂՈՒԲԱ, Արժ. Հ. քահ. Ձեր Պատասխանի երկրորդ մասը մտածումով չէ որ լոյս չէ տեսել, այդ։

—

ՆՈՐ ԲԱՅԱԶԻՏ, Գ. Մ. Տ.-ին Արժ. Սիօն վարդապետի դէմ մի ուրիշ թերթում լոյս տեսած անուանարկող գրութեան հակառակ դուք պնդում էք, որ յիշեալ վարդապետը ազդեցիկ է և ծառայում է իր կոչման և նուիրուած է եղել միշտ ընդհանուրի չահերին, և դրա համար էլ արժանացել է հայրապետական երկու կոնդակի և ականակուռ լանջական խաչի։

Շատ լաւ բայց իմացէք, որ ուրիշ թերթերի մէջ լոյս տեսած գրութիւնների հերքումը պէտք է ուղարկել այդ թերթերին։ Ուստի ճշմարտութիւնը պարզելու համար, ինչպէս խնդրում էիք բաւականացէք այս միքանի տող պատասխանով։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝
ՊՕՂՈՍԴՈՐ ՊՕՂՈՍԴՈՐԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԿԱՆԱՆԱՑ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԾՆՆԴԱԲԵՐԱԿԱՆ ԲՈԺԱՆՄՈՒՆՔՈՎ
(Սոլոլակ, Սադովայա փողոց, № 64՝ սեպհական տուն)
Հեռաթոս № 230

Երթեկ հիւանդների ընդունելութիւնը կըսկսուի երկուշաբթի, տորթշաբթի և ուրբաթ օրերը, ժամը 2—4 ցերեկը վճարը հիւանդների կարողութեան համեմատ. մասնաւոր ընդունելութիւնը ամենայն օր, ժամը 9—10 առաւօտեան վճարը 2 ր.։ Գիշերօթիկ հի անդների մի և ծննդաբեր կանայք ընդունւում են գիշերուայ և օրուայ ամեն ժամանակ. բայց այդ մասին առաջուց տեղեկութիւն պիտի տրուի. վճարը կրոշւում է րատ դասակարգերի։ Յունեորները ձրի են։ Գինեկոլոգիայի բաժանմունքը մանոգները վճարում են 1 ր. 50 կ. մինչև 5 ր. մի օրուգիչերուայ համար, Ընդհանրական բաժանմունքը մանոգներոց—1 ր. մինչև 5 ր. մի օրուգիչերուայ համար։ մկրտնքից ազատելը 10 ր. մինչև 50 ր. Անդամատութիւնը համաձայնութեան։ Ընթեկ բոլոր հիւանդները դեղեր և նիթեր ստանում են բնդունելութեան ժամանակ ձրի։ Յունեորների համար 1-ական մահճակալ է դրուած իւրաքանչիւր բաժանմունքում, որ տեղաւորւում են նրանք տեսչի և սրա պ. պ. բնկերների առաջարկութեամբ ձրի։

Հիւանդանոցի տէր և տեսուչ
100—16 Մ. ՄԿՐՏՉԵԱՆ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈՑՍ ՏԵՄԱՆ

1. Նոր մատենագարանի ր, պիրր. Շիամսոլիի – դիւղակական վարժուհի, Թարգմ. Հ. Մկիր Արամեանց, պին 25 կ. 2. Մտեփան Աւետիքեան — Բանաճոգեցու գեկավարներ. դիրք Ռ.—Գալ բունոյր և մեր տէրր։ (Պրոս. «Լումայ» հանդիսից)։ պին 40 կ։

Դիմել կետրոնական գրատուն։ 5—3

Բարձր դասակարգի կանայք, ինչպէս և գեղեցկութեամբ ամենանշանաւոր դերասանուհիները հրաժարուելին գործածել ՔՈՑԼԴ-ԿՐԵՄԸ (Cold Creame), որ դառնահամ է և իւղալի տեսք է տալիս դէմքին։ Դրա տեղ նրանք գործ են ածում

CREME SIMON

(Կրեմ Սիմոն) գեղեցիկ հոտ ունեցող արտադրութիւնը, որ երբէք չի փչանում և պնդացնող ու փափկացնող յատկութիւնների հետ միասին առաւելութիւն ունի պահպանելու դէմքի գոյնի չնորհալութիւնն ու երիտասարդական թարմութիւնը։

LA POUDRE SIMON (Պուդր Սիմէօն) LE SAVON A LA CREME SIMON (Օճառ Սիմոնի) ունին նոյն հոտը և լրացնում են նրա զարմանալի յատկութիւնները։

J. SIMON., 13 rue Grange Bateliére. Paris. Մաս-մաս վաճառւում է վարսավիրների, պարֆիւմերների և դեղագործների մօտ։
(M.) 16—11

ԱՄԵՆԱՑԱՑՏՆԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ

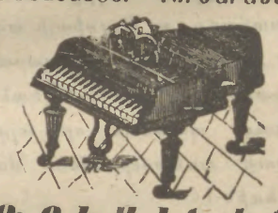

ՊՈՒԵԱԼՆԵՐ

ԴԱՇՆԱՄՈՒՐՆԵՐ

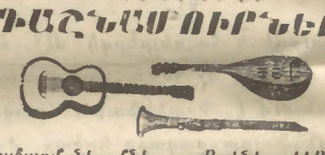

Փիանարմոնիումներ ջութակներ կիթառներ, ֆլէյտներ, կլսրնետներ, ծայնափոդեր, լարեր եւ այլն եւ այլն

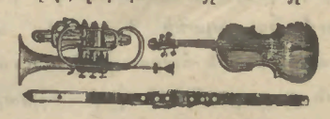

Բոլոր տեսակ գործիքների համար կիներ կարելի է վճարել մաս առ մաս,

ՆՈՐ-ՊՐԷՅՍԿՈՒՐԱՆՏ ԵՐԸ
ՈՒՂՂՈՐԿՈՒՄ ԵՆ 2ՐԻ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՆԵՐԻ ԵՒ 2ՈՒՆԱԽԱՉԵՐԻ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԿԵՆԴՐՈՆԱԿԱՆ

ԴԵՊՕ
Ի. Մ. ՄԻՐԻՄԱՆԵԱՆԻ
МУЗЫКАЛЬНОЕ ДЕПО
Б. М. МИРИМАНЯНЪ
ТИФЛИСЪ, ДВОРЦОВАЯ УЛ.
739 30—7

!ԶԳՈՒՇԱՑԻՐ ԿԵՂԾՈՒՄՆԵՐԻՑ!

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ
ՄՈՍԿՈՎԻ ԾՈՒԹԻՒՆԻ
ՕՃԱՌ
ԴԵՂԱՏՈՒՐԾ
Գ. Ֆ. ԻՒՐԳԵՆՍԻ

ոչնչացնում է մուները, արեից այրուածքը, գեղին բծերը, ելունդները, շիկիները և ազդում է աւելորդ քրտնելու դէմ։ Առաջարկւում է որպէս արդուզարդի առաւելագոյն բարձր որակութեան օճառ։

Մի կտորի գինը 50 կ., 1/2 կտորինը 30 կ.։ Վաճառւում է բոլոր ամենալաւ դեղատներում և դեղատային խանութներում։

Գլխաւոր պահեստը բոլոր Ռուսիայի համար Գ. Ֆ. Իւրգենսի մօտ. Մոսկուայում։ Դեպոն Թիֆլիսում դեղատային ապրանքների առևտրի բնակութեան, Ծաւրինովի, պ. պ. Պապովի, Մ. դմուրովի դեղատներում։ 24—8

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

յայտարարում է իւ գիտութիւն ընդհանրութեան, որ 1897—1901 թթ. քառամեակի համար քաղաքային խորհրդի անդամների ընտրութիւնները կըկատարուեն կիրակի, մայիսի 18-ին, ընտրողական ժողովում, որը տեղի կունենայ «Թիֆլիսի ժողովարանի» ամարայն չինութեան մէջ (Միքայէլեան փողոց, Թայիրեանի այգում։ Ժողովի սկիզբը առաւօտեան ժամը 8-ին։
(762) 3—2

ՅԱՅՏՆՒԵԼ ՉԵ ԳԵՄՔԻՎՐԱՅ ՄԻԱՅՆ

„ՀԻԳԻԵՆԱ“ ՊՈՒԴՐԸ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ“

ՍՒԱՆԶԵԼԻ
ՀՈՏՈՎ
Գլխաւոր պահեստները.
С.-ПЕТЕРБУРГЪ площ. Александр. тетра 9, МОСКВА, ВАРШАВА

№44011 14—11

Доз. цензурою Тифлисъ 14-го Мая 1897 г. Տպարան Ա. Մելիք-Չահնազարեանցի։ Типогр. А.О.Меликъ-Шахназаріанца, Головинскій просп. домъ Рейтера